

Почитувани претставници на средствата за јавно информирање, почитувани присутни, Ве поздравувам и Ви благодарам за присуството.

На денешната Прес-конференција ќе ве информирам за степенот на остварувањето и почитувањето на човековите слободи и права за изминатата 2017 година, за констатираните повреди кои ги утврдивме низ предметното работење, како и за општите состојби во врска со човековите слободи и права. Воедно, ќе упатам критики и јавни препораки со цел надминување на констатираните слабости, поефикасно функционирање на администрацијата и непречен пристап на граѓаните во остварувањето на нивните права.

Од минатогодишната работа произлегуваат неколку исклучително важни констатации и тоа: селективната правда е се поприсутна, партизираната и непрофесионална јавна администрација на централно, а особено на локално ниво е сериозна пречка во остварување на правата на граѓаните, популустичките и неприменливите правни прописи дополнително го отежнуваат остварувањето на правата на граѓаните, лошиот систем на извршување особено го погодува најсиромашниот слој граѓани, социјалната заштита останува систем со кој не се надминува социјалниот ризик на граѓаните, имавме појава на дискриминација по сите основи, неефикасно судство и обвинителство кои поттикнуваат недоверба кај граѓаните во институциите, но и полиција која со примена на сила ги надминува своите овластувања, останувајќи неказнета.

Минатата година во работа имавме 4.185 претставки, од кои 3.223 беа примени во 2017 година, 49 беа отворени по сопствена иницијатива, а останатите беа префрлени од 2016 година.

Во 2017 година констатиравме 1137 повреди на човековите слободи и права, од кои во 970 случаи беа прифатени нашите интервенции, за 104 случаи постапката е во тек, а во 63 случаи беа исцрпени сите законски можности.

Во 2016 година од вкупно 4055 предмети по кои постапувавме, во 1523 или 37.56 % случаи констатиравме повреда, во 2017 година од вкупно 3594 предмети по кои постапувавме, во 1137 или 31.64% констатиравме повреда на човековите

слободи и права, што значи, извештајната година за 5,92% е намален бројот на констатирани повреди.

ЈП „Водовод и канализација“, ЈП „Македонски шуми“, „Македонска радио телевизија“, Министерството за финансии, за внатрешни работи, труд и социјална политика, образование и наука, Основно јавно обвинителство, како и Меѓуопштинските центри за социјална работа и покрај законската обврска да соработуваат со Народниот правобранител нецелосно постапиле по укажувањата, сугестиите, препораките, мислењата и другите интервенции на Народниот правобранител.

1. Правната регулатива за јавната администрација, како и партизираната и непрофесионална структура, во пракса создаваат сериозни проблеми за граѓаните. На едно место се собрани сите службеници, утврдени се одредби кои не се применливи, и услови кои ни оддалеку не гарантираат стручна, квалитетна и неполитизирана администрација. Партиските вработувања во администрацијата на локално ниво и натаму се присутни, а особено истите се видливи во непродолжувањето на договорите на определено време во образовниот процес. Ваквата појава особено е карактеристична по изборниот процес, што наведува на заклучок за „наградување на партиски лојалните“, и класична злоупотреба на трудот на претходно ангажираните лица. Покрај наведеното, зголемен е и бројот на граѓаните кои бараат заштита од дискриминација по сите основи, вклучително и по политички основ и заштита од Мобинг – вознемирување во работниот однос. Го повикувам министерот за информатичко општество под итно да пристапи кон порадикални и конкретни промени во овој систем, со што ќе се обезбеди стручна и ефикасна администрација ослободена од партиски влијанија. Воедно, препорачувам да се надгради правната регулатива заради спречување на злоупотребата на институтот „вработување на определено време“, а со тоа и искористувањето на трудот на вработениот. Сериозно да се зајакне заштитата од дискриминација, препознавање на истата од надлежните, но и санкционирање на таквото постапување, исто како и заштита од Мобинг на вработените.

2. Со жалење констатирам дека и во 2017 година полицијата непрофесионално постапуваше, применувајќи двојни аршини во работата, со што ги потврди нашите повеќегодишни укажувања за длабока партизираност на овој орган, што е за секаква осуда. Имено, овој орган и покрај јавната реакција на Народниот правобранител во случајот со приведувањето на пратеници и нивното лишување од слобода, не се одважи да признае дека со своето постапување го повреди правото на пратенички имунитет и принципот на пресумција на невиност. Препорачувам Министерството за внатрешни работи да се издигне над партиските интереси и на ефикасен и професионален начин да ја извршува својата функција, во најдобар интерес на граѓаните.

3. Јавното обвинителство не покажа сериозна намера за откривање и соодветно казнување на сторителите на кривични дела. По поднесени 5 барања за утврдување на казнена одговорност против полициски службеници, за случаи во кои надлежно постапувавме, а во кои полициски службеници сториле казниви дела против слободите и правата на човекот и граѓанинот, само по една кривична пријава е покренато обвинение. Препорачувам Обвинителството доследно и објективно да постапува согласно надлежностите, и да не дејствува селективно, на штета на вербата на граѓаните во функционирањето на институциите.

4. Правосудството и натаму е област во која граѓаните најмногу се жалат. Предметното работење покажува дека граѓаните немаат верба во судовите, како и дека судовите повеќе време трошеа на комплетирање на предметите, отколку на нивно ефикасно решавање. Управното судство остана немоќно пред органите на управата, без можност да обезбедат извршување на нивните одлуки од органите на државната управа, кои наместо да постапат согласно правните ставови во судските одлуки и дадените укажувања носеа исти одлуки, како претходно поништените. Препорачувам, измени на Законот за управните спорови и воведување на императивни одредби за задолжително одржување на јавни расправи и мериторно одлучување за управните работи.

5. Во одредени граѓански судови, Народниот правобранител констатира нестручно и несовесно извршување на судиската функција и несоодветен начин на организирање на работата. Пример за вакво грубо прекршување на принципот за судење во разумен рок, Народниот правобранител утврди во Основниот суд во Струмица, каде по предметите воопшто не било постапувано од 5 до 10 години. Упатувам јавна критика до Основниот суд во Струмица, но и до Судскиот совет и барам итно испитување и утврдување поединечна одговорност за грубото прекршување на принципот за судење во разумен рок.

6. Во оваа пригода сакам да ја информирам јавноста и за попречување на работата на Народниот правобранител во имплементацијата на новата надлежност да дејствува како „пријател на судот“, што подразбира овластување да учествува во сите фази од постапката со право да дава предлози и мислења кои судот треба да ги земе предвид. Меѓутоа, во неколку случаи во кои побаравме вклучување во постапките истото не ни беше дозволено, со образложение дека Народниот правобранител на рочиштата може да присуствува само како јавност, и дека ваквото дејствување не е пропишано во процесните закони. Препорачувам да престане ваквата пракса на судовите, затоа што грубо ја попречува работата на Народниот правобранител, односно препорачувам да се овозможи непречено остварување на надлежноста да дејствува како пријател на судот.

7. Неправилности во работењето на Извршителите се констатирани и оваа година. Продолжи праксата на неуредно и ненавремено информирање на граѓаните за постапката за извршување, блокирање на нивните сметки, како и изложување на дополнителен трошок за деблокирање на истите. Упатувам јавна критика за таквото постапување на извршителите и препорачувам Извршителите особено да водат сметка за егзистенцијата на должниците и нивните семејства и во тој контекст да не се преземаат мерки за присилна наплата пред да добијат информација за основот на примања кои граѓаните ги остваруваат.

8. Социјалната заштита и сигурност остана недостапна за голем број граѓани, особено за ранливите категории и оние во социјален ризик. Недореченостите во Законот за социјална заштита, дополнително ја продлабочија

тешката материјална состојба на овие граѓани кои очекуваа полесен пристап до правата. Препорачувам Владата сериозно да се посвети на ова прашање и во иднина да не носи популистички закони со кои утврдува права, а не издвојува средства за успешна имплементација на овие права во пракса, за секој граѓанин кој има реална потреба од социјална заштита.

9. Од друга страна, продолжи противправното збогатување на државата со одбивање на барањата на граѓаните за враќање на наплатен данок во посебна даночна постапка за испитување на имотот и имотната состојба, во случаи кога со правосилен управен акт истата е запрена. Управата за јавни приходи наместо по службена должност да им ги врати средствата од наплатениот данок ги одбива барањата на граѓаните, со противзаконско образложение за застарено право за враќање на средствата. Покрај наведеното, по укинувањето на радиодифузната такса, Управата за јавни приходи наместо да им го врати на граѓаните неосновано наплатениот или претплатен паричен износ, ги условува да поднесат барање и да уплатат дополнително за административни такси. Незаконитоста во ваквото постапување, меѓу другото, е и поради тоа што според Законот за административните такси не се плаќа такса за списи и дејства во постапка за враќање на неправилно исплатени давачки. Јавно препорачувам Управата за јавни приходи да престане со неоснованото збогатување и по службена должност, во континуитет да презема дејства за враќање на наплатениот данок, како и враќање на неосновано наплатениот или претплатениот паричен износ по основ на радиодифузна такса на граѓаните, без какво било условување.

10. Отсуството на реални реформи во затворскиот систем е само дел од констатациите за овој сегмент, каде посебно загрижува постоењето на со години нефункционален и неефикасен систем на здравствена заштита и систем на ресоцијализација, кој наместо да ги дава предвидените резултати создава повратници. Препорачувам сите надлежни органи и институции, со крајна сериозност да пристапат кон реформирање на овој систем, се со цел сметката за ваквите состојби да не бидат изгубени човечки животи.

11. Инклузијата на децата и младите со попреченост во средното образование е сведена на импровизирана имплементација. Отсуствува ефикасно решение за децата без документи кои се правно невидливи, детските (малолетничките) бракови премолчено се дозволуваат, а за децата кои злоупотребуваат дроги и други психотропни супстанции државата нема протоколи за лекување, ниту место за нивен соодветен третман. За надминување на констатираните слабости во овие сегменти потребни се суштински реформи, измени на правната регулатива, но и создавање на практични претпоставки со кои ќе им се овозможи достоинствен живот на овие категории граѓани, и реални услови за остварување на гарантираните права, без дискриминација.

12. Државната изборна комисија, во текот на локалните избори повторно покажа слаб капацитет, пред сè во поглед на ажурирањето на Избирачкиот список, но и во обезбедувањето на реални можности секој граѓанин да го оствари правото на глас. Па така, голем број лицата кои се наоѓаат на издржување казна затвор не можеа да гласаат, а болни и немоќни лица, без објективни причини беа оневозможени да го остварат избирачкото право во местото каде подолго или трајно престојуваат, што несомнено претставува дискриминација. Препорачувам да се изврши измена и дополнување на Изборниот законик, да се отстранат сите административни пречки и да се создадат соодветни услови од нормативен и материјален аспект, со цел лицата со попреченост, лицата на издржување казна затвор, како и лицата кои се наоѓаат на подолготрајно лекување или се сместени во установи, без условување да го остварат избирачкото право.

Почитувани,

Во извештајната година на сила стапија последните измени на Законот за народниот правобранител, кои во голема мера ја зајакнаа неговата улога и позиција како независен контролен механизам. Во пракса тоа се потврди со усвојувањето на мерки од страна на Собранието, за спроведување на 75 препораки од 19 области, со цел надминување на констатираните состојби содржани во Извештајот на Народниот правобранител за 2016 година.

До изготвување на овој Годишен извештај Народниот правобранител е известен дека Извештај до Владата, во однос на мерките доставиле Министерството за образование и наука, Министерството за здравство, Министерството за финансии, Министерството за внатрешни работи и Министерство за правда, што го поздравувам, а воедно упатувам критика до сите институции кои се уште немаат постапено.

Очекувам дека и овој Извештај ќе претставува добра основа Собранието да утврди нови мерки во насока на подобрување на констатираните негативни појави кои се однесуваат на човековите слободи и права, од причина што токму Годишниот извештај на Народниот правобранител е клучна алатка во работата на институцијата за алармирање за слабостите на системот, но и давањето насоки за ефикасно изнаоѓање на решенија за истите.

Ви благодарам.